

บทที่ 4

แนวทางการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรในการนำไปใช้ของมุสลิม ตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ในบทนี้ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสารเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบใหม่แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับมะฮัรของมุสลิมในตำบลลิดล อำเภอเมือง จังหวัดยะลาให้ถูกต้องตามกฎหมายอิสลาม

4.1 ประเด็นที่หนึ่ง: ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่หนึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรได้ข้อมูลมาพอสังเขปดังนี้

1. ผู้นำศาสนาตำบลลิดล ซึ่งทั้งสามท่านนี้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรเป็น

อย่างดี ได้กล่าวถึงความหมายของมะฮัร คือทรัพย์สินที่มีค่าที่ฝ่ายชายวาญิบต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิงไม่ว่าจะเป็นเงินทองหรืออะไรก็ได้ที่ใช้ประโยชน์ได้ ส่วนในเรื่องมะฮัรก็เป็นสิทธิ์ของฝ่ายหญิงเพียงผู้เดียวเว้นแต่ฝ่ายหญิง(ภรรยา)อนุญาตให้ใช้จ่าย การเรียกอัตรามะฮัรนั้น ถือว่าไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจน จะเป็นเงินทอง เครื่องประดับหรือสิ่งมีค่า เป็นต้น ขึ้นอยู่กับการตกลงของทั้งสองฝ่ายว่าจะเรียกเท่าไร เป็นอะไรให้เหมาะสมและเห็นควรทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิง

2. โต๊ะครูสถาบันปอเนาะการศึกษาตำบลลิดล ซึ่งทั้งสองท่านนี้เข้าใจมะฮัรเป็น

อย่างดีว่ามะฮัรหมายถึงทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสพสุขของอวัยวะเพศของนางและมะฮัรถือเป็นสิทธิ์ของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วมกับนางนางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียวและไม่มีใครเข้ามามีส่วนถึงแม้ว่าจะเป็นพ่อแม่ของนางก็ตามและ

นางมีสิทธิ์ที่จะนำมะฮัรไปให้ใครหรือทำอะไรก็ได้ที่ไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม การเรียกมะฮัรอิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจน การเรียกอัตราค่าคือทุกๆสิ่งที่มีราคาใช้เป็นมะฮัรได้ไม่ว่าจะมีราคาด้วยตัวของมันเองหรือสิ่งที่มีราคาที่มีลักษณะเดียวกันส่วนอัตราสูงสุดคือ มะฮัรไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้และสิ่งที่อนุญาตให้นำมาเป็นมะฮัรว่าทรัพย์สินทั้งหลายเช่น บ้านเรือน สวน ไร่ นา เงิน ทอง เครื่องประดับหรือประโยชน์จากอย่างอื่นที่ได้จากทรัพย์สินและสามารถตีราคาได้

3.ครูสอนศาสนาและสามัญโรงเรียนประจำวิทยา จากการลงสัมภาษณ์ครูสอนศาสนาและสามัญจำนวนห้าคน ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับมะฮัรว่ามะฮัรคือทรัพย์สินที่ชายจำเป็นต้องมอบให้แก่ภรรยาเพื่อเป็นการตอบแทนจากการเสพสุขของวัยเพศของนางและมะฮัรเป็นสิทธิ์ของนาง ฉะนั้นค่ามะฮัรจึงเป็นสิทธิ์ของนางโดยไม่มีใครมีสิทธิ์ร่วมกับนาง นางจึงมีสิทธิ์ครองค่ามะฮัรแต่เพียงผู้เดียวและอิสลามมิได้กำหนดขอบเขตของความน้อยและความมากของมะฮัรเอาไว้เพราะมนุษย์นั้นแตกต่างกันในเรื่องของความรวยและความยากจนและแตกต่างกันในเรื่องของความกว้างขวางและความคับแคบของแต่ละขนบธรรมเนียม ประเพณี ในการปฏิบัติ ส่วนในเรื่องสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรเป็นอะไรบ้างนั้นคือว่า เงินทอง ที่ดินแปลงราคาที่เหมาะสมกับมะฮัรที่ทางฝ่ายหญิงต้องการ ถ้าหากไม่มีอะไรสักอย่างหนึ่งอายุขัยของสุเราะฮ์อัลกุรอานก็ได้เหมือนกัน”

4.ชาวบ้านตำบลลิคดล

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลลิคดลเป็นมารดาจำนวนห้าคนซึ่งได้คำตอบเหมือนกับมีความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัร มะฮัรคือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงเมื่อแต่งงานกันและมะฮัรนี้ภริยามีสิทธิ์ในการรับมะฮัรคนเดียว ส่วนอัตราการเรียกมะฮัรในพื้นที่นี้ คือ อัตราค่าสุดอยู่ที่แปดหมื่นโดยประมาณและสูงสุดหกแสนถึงแปดแสนโดยประมาณ ไม่รวมเครื่องประดับทองหมั้นอีก ส่วนสิ่งที่อนุญาตนำมาเป็นมะฮัรคือ เงิน ทอง เพชรและของมีค่าเป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านตำบลลิคดลเป็นบิดาจำนวนห้าคน ซึ่งได้คำตอบเหมือนกันเช่นกับความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรคือเงินทองหรือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้ฝ่ายหญิงตามความต้องการของฝ่ายหญิง และภริยามีสิทธิ์รับมะฮัรเพียงผู้เดียว อัตราการเรียกมะฮัรนั้นฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายเรียกมะฮัรจากฝ่ายชาย ตามความเหมาะสมกับฐานะของฝ่ายชายว่ามีความสามารถแก่

ไหนอัตราการเรียกมะฮัรสูงหรือต่ำนั้นส่วนมากจะขึ้นอยู่กับฐานะ การศึกษาของทั้งสองฝ่าย สิ่งที่จะนำมาเป็นมะฮัรส่วนใหญ่แล้วจะเป็นสิ่งที่มีค่า เงิน ทอง ที่ดิน เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวส่วนใหญ่จะเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรที่หลักการอิสลามบัญญัติไว้ แต่มีหนึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เข้าใจเกี่ยวกับการกำหนดมะฮัรคือชาวบ้านตำบลลิดลมีการเรียกอัตรามะฮัรสูง ซึ่งผู้วิจัยได้เห็นว่าสาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะตามกระแสและค่านิยมและตลอดจนมีการโอ้อวดเพื่อแสดงถึงความร่ำรวยที่มีอยู่ มีความ โลกและความ โอ้อวด

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นขัดแย้งกับหลักการอิสลาม เพราะแท้จริงมะฮัร ไม่มีการกำหนดอัตราสูงสุด เพราะกฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดคบทบัญญัติสิ่งนี้ไว้ ดังคำตรัสของอัลลอฮ์ﷻ

﴿وإن أردتم استبدال زوج مكان زوج وآتيتم إحداهن فنتارا فلا تأخذوا منه شيئا أتأخذونه بهتاناً وإثماً

﴿مبيناً

ความว่า “และหากพวกเจ้าต้องการเปลี่ยนคู่ครองคนหนึ่งแทนที่คู่ครองอีกคนหนึ่ง โดยพวกเจ้าได้ให้แก่นางหนึ่งในหมู่นางเหล่านั้น ซึ่งทรัพย์สินอันมากมายก็ตาม ก็จงอย่าได้เอาสิ่งใดจากทรัพย์สินนั้นคืน พวกเจ้าจะเอามันคืนด้วยการอุปโลกความเท็จและการกระทำบาปอย่างชัดเจนกระนั้นหรือ”¹

ดังนั้นการให้จำนวนมากในอายะฮดังกล่าว ไม่ใช่เป้าหมายในการกำหนดจำนวนของมะฮัร แต่เป็นการเปรียบเปรยถึงความมากซึ่งถ้าหากว่าสิ่งที่กล่าวมานั้น เป็นการอธิบายถึงความจำกัดของความมากในเรื่องมะฮัรแน่นอนอัลลอฮ์ﷻ ก็จะห้ามประชาชาติทั้งหลายไม่ให้เพิ่มมากกว่าจำนวนนั้น

แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกอัตรามะฮัรนี้ไว้ว่า การกำหนดอัตรามะฮัรควรดูที่ กำลังความสามารถของฝ่ายชายเป็นหลัก และการกำหนดมะฮัรไม่ควรกำหนดมะฮัรตามค่านิยมหรือกระแสสังคมควรกำหนดให้อยู่บนหลักการของศาสนา และอยากให้ศึกษาในเรื่องมะฮัรอย่างถ่องแท้โดยเฉพาะคนหนุ่มสาวที่ยังไม่แต่งงาน แท้จริงแล้วในศาสนาอิสลามนั้นส่งเสริมให้มีการเรียกอัตรามะฮัรในอัตราที่น้อยๆ

1

ซูเราะฮ์ อันนิสาฮ์ 4:20

4.2 ประเด็นที่สอง: ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่สองผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัร ได้ข้อมูลมาพอสังเขปดังนี้

ผู้ที่มีสิทธิกำหนดมะฮัรกำหนดมะฮัรจะได้คำตอบที่คล้ายคลึงกันว่า สิ่งที่ถูกกำหนดมะฮัรเป็นเงินทองเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับหรือสิ่งที่มีค่าเป็นต้น ส่วนมาตรฐานในการกำหนดมะฮัรจะแตกต่างกัน คือผู้นำศาสนา โต๊ะครูจะตามหลักการอิสลามส่วนครูและชาวบ้านจะมองมาตรฐานที่ฐานะและการศึกษาของครอบครัวฝ่ายหญิง และในเรื่องบทบาทของมะฮัรก็เช่นกันกลุ่มตัวอย่างผู้นำศาสนา และ โต๊ะครูจะตามหลักการอิสลาม แต่กลุ่มตัวอย่างครูและชาวบ้านบทบาทของมะฮัรจะเป็นของพ่อแม่และครอบครัวของฝ่ายหญิงนั่นเอง

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นมีกลุ่มตัวอย่างที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม ซึ่งอิสลามไม่มีการวัดมาตรฐานในการกำหนดมะฮัร มะฮัรไม่ใช่ค่าตัวในการประเมินราคาของสินค้า "ผู้หญิง" จึงมิใช่สินค้าที่ผู้ปกครองสามารถตั้งราคาค่าตัวเพื่อซื้อขายกัน ถ้าค่าตัวสูงกลับกลายเป็นว่าสินค้านั้นต้องดี แต่ถ้าค่าตัวถูกสินค้าที่ได้อาจไม่ใช่ของดี การมอบในลักษณะนี้ถือเป็นการดูถูกศักดิ์ศรีของสตรีเพราะของแพงอาจไม่ใช่อะไรที่คิดไว้ก็ได้

อิสลามจึงไม่กำหนดค่ามะฮัร แต่ได้มอบหมายให้กับความพร้อมของฝ่ายชายและความสบายใจของฝ่ายหญิง อัลกุรอานได้กล่าวถึงเรื่องราวในอดีตที่นะบีมุฮัมมัดได้ยกลูกสาวให้แต่งงานกับนะบีมูซาโดยตั้งเงื่อนไขว่า ให้นะบีมูซา ทำงานเป็นลูกจ้างเป็นเวลา 8 ปีเพื่อเป็นค่าตอบแทนในการแต่งงานในครั้งนี้ ซึ่ง นะบีมูซา ได้เพิ่มอีก 2 ปี รวมเป็น 10 ปี การทำงานโดยไม่คิดค่าจ้างในครั้งนี้ หากประเมินเป็นตัวเลขแล้วเป็นจำนวนที่มากมาย แต่ไม่ใช่เป็นหลักฐานเพื่อนำจะมาปฏิบัติ อย่างน้อยเพื่อเป็นบทเรียนว่าการกำหนดค่ามะฮัรระหว่างแหวนเหล็กเพียงหนึ่งวงหรือการสอนอัลกุรอานกับการเป็นลูกจ้างเป็นระยะเวลาถึง 10 ปี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันในสังคมและในแต่ละยุค แต่ละเหตุการณ์²

²

มัสลัน มาหะมะ แต่งงานง่าย ซินายาก มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

แนวทางการแก้ปัญหาเกี่ยวกับประเด็นนี้ว่า มาตรฐานการกำหนดมะฮัรไม่ใช่อยู่ที่ฐานะและการศึกษาของฝ่ายหญิง ควรจะคำนึงถึงฝ่ายชายก่อนและให้พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบัญญัติของการแต่งงานให้ดีพอ เพราะถูกหรือแพงนั้นย่อมมีผลกระทบต่อการใช้ชีวิตคู่ การกำหนดอัตรามะฮัรต่ำย่อมเป็นสิริมงคลในการใช้ชีวิตคู่เสมอ

4.3 ประเด็นที่สาม: ปัญหาในการกำหนดมะฮัร

จากการสัมภาษณ์ประเด็นที่สามปัญหาในการกำหนดมะฮัรได้ข้อมูลมาพอสังเขปดังนี้ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสี่กลุ่มนี้จะพบคำตอบคล้ายคลึงกัน คือปัจจุบันในสังคมมีการแข่งขันเรียกมะฮัรเพราะว่าหน้าตาในสังคม อยากเด่น อดรวยเป็นต้นและการกำหนดมะฮัรในปัจจุบันจะมีปัญหา บางครอบครัวต้องขายที่ดินเพื่อจะจ่ายค่ามะฮัรและบางครอบครัวทั้งสองตกลงกันไม่ได้จึงยกเลิกการแต่งงานตั้ง แต่แรกเมื่อได้ทราบมะฮัรสูง เพราะการดำเนินชีวิตคู่เมื่อมะฮัรสูงมีบางครอบครัวได้ดี และบางครอบครัวก็คิดหนักเป็นเวลานาน แต่ถ้ากำหนดมะฮัรต่ำชีวิตคู่ก็จะเกิดผลดีแน่นอน

ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้น อิสลามไม่สนับสนุนเลยและมีการห้ามในการแข่งขันเรียกมะฮัรสูง อยากเด่น อดรวย มะฮัรเป็นสิ่งที่ฝ่ายชายต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิงโดยจะต้องมีค่าพอสมควร เพื่อเป็นเกียรติต่อฝ่ายหญิง ดังหะดีษที่เล่าจากอานัสบุตรมาลิก³

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَأَى عَلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ

أَثَرَ صُفْرَةٍ، فَقَالَ: «مَا هَذَا؟» قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي تَزَوَّجْتُ

امْرَأَةً عَلَى وَزْنِ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، قَالَ: فَبَارَكَ اللَّهُ لَكَ، أَوْلِمَ وَأَلُو

((بِشَاةٍ))

(أَخْرَجَهُ مُسْلِمٌ، 1981: 3475)

³ หะดีษนี้ในเศาะฮ์มุสลิมหะดีษเลขที่ (3475) ในกิตาบบนิกาฮ บทเศาะดากและยินยอมให้มะฮัรเป็นการสอนอัลกุรอานและแหวนเหล็กและเป็นสิ่งอื่น ๆ ที่มีค่าเล็กน้อยหรือมีมาก

ความว่า “แท้จริงท่านบี ﷺ ให้เห็นบนร่างของอับดุลเราะห์มานบุตร
 เอาฟมีรอยสีเหลืองอยู่⁴ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้กล่าวว่า :โอ้ท่าน
 เราะซูลุลลอฮ์ข้าพเจ้าได้สมรสแล้วเป็นสตรีคนหนึ่งด้วยน้ำหนักเท่า
 เหล็กอินทผลัมเป็นทองคำ ท่านได้กล่าวว่า : ขอให้อัลลอฮ์ทรงเพิ่มพูน
 ให้ท่านจงฉลองการสมรสเถิดแม้ด้วยแพะหนึ่งตัว”

(บันทึกโดย Muslim , 1631 : 3475)

แนวทางการแก้ปัญหาประเด็นนี้คือว่าผู้นำศาสนาในชุมชนทั้งคณะกรรมการอิสลาม
 ประจำจังหวัด อีมาม เคาะฎิบ บิลาลจะต้องช่วยกันในเรื่องของการให้ความรู้ในเรื่องกับประชาชน
 ในชุมชนให้มีความรู้ในเรื่องการกำหนดมะฮัรอย่างถ่องแท้ ว่าแท้จริงนั้นบทบัญญัติกฎหมายอิสลาม
 ส่งเสริมให้มีการเรียกมะฮัรในระดับน้อยๆนอกจากนี้ทางฝ่ายหญิงจะต้องมีการศึกษาบทบัญญัติเรื่อง
 มะฮัรด้วย ตลอดจนทั้งสองฝ่ายน่าจะการตกลงเกี่ยวกับเรื่องการกำหนดมะฮัรกันก่อนแต่งงาน
 เพื่อที่จะไม่ให้ทั้งสองฝ่ายนั้นมีความผิดหวังในเรื่องของการแต่งงานและเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายนั้น
 ดำเนินชีวิตคู่อย่างมีความสุขตลอดไปทั้งโลกนี้และโลกหน้า

⁴ เป็นเครื่องหอมหญ้าฝรั่นที่ใช้กับผู้เป็นเจ้าสาว (อรุณ บุญชม 7/ 76)